

Jan Klippmark och Kerstin Foghagen
Knarrnäsvägen 9
134 32 Gustavsberg

Nacka Miljövårdsråd
c/o Jan Åman
Plommongatan 9
138 31 Älta

Överklagande av kommunalt beslut enligt miljöbalken att lämna klagomål på åtgärder inom Velamsunds naturreservat och störningar från djurverksamhet på fastigheten Knarrnäs 1:1 i Nacka kommun utan ytterligare åtgärd

Beslut

Länsstyrelsen avvisar Jan Klippmarks och Kerstin Foghagens överklagande avseende de frågor som rör anmälda åtgärder på fastigheten Knarrnäs 1:1 inom Velamsunds naturreservat.

Länsstyrelsen avslår Jan Klippmarks och Kerstin överklagande avseende frågor om störningar från och av djurverksamhet på Knarrnäs gård på fastigheten Knarrnäs 1:1. Nacka kommun ska dock fortsatt se till att skötseln av den del av naturreservatet som omfattas av den förbudszon som beslutades av Länsstyrelsen den 10 januari 2008 (dnr 505-06-101692) och som fastställdes genom Miljödombstolens vid Nacka tingsrätt dom den 28 september 2009 (mål nr 522-08) sker på annat sätt än genom betande djur.

Länsstyrelsen avslår Nacka miljövårdsråd överklagande.

Beskrivning av ärendet

Det överklagade beslutet

Miljö- och stadsbyggnadsnämnden i Nacka kommun har den 27 augusti 2020, § 2020-389 MSN (M-2020-1018), beslutat att lämna ett antal klagomål på några olika åtgärder och olägenheter av djurhållning på fastigheten Knarrnäs 1:1 inom Velamsunds naturreservat utan ytterligare åtgärd. Beslutet avser följande åtgärder och olägenheter.

1. Begäran om förbud mot djurhållning på fastigheten Knarrnäs 1:1 inom Velamsunds naturreservat då djurhållningen orsakar skador på växtlighet och mark i naturreservatet.

Nämndens motivering för att lämna detta utan ytterligare åtgärd var följande. Skötselplanen för Velamsunds naturreservat har inte reviderats sedan den antogs och området vid Knarrnäs gård ingår i de generella skötselöreskrifterna. Enligt skötselöreskrifterna ska det vara möjligt att återuppta skogsbete där det finns spår av att det har förekommit bete. Med den skrivningen så bedömer nämnden att klagomålet med begäran om förbud mot betesdjur i reservatet saknar stöd. Bedömningen är att åtgärderna som genomförts rymms inom skötselöreskrifterna varför någon dispens från öreskrifterna inte ska sökas. Bedömningen är att bete inte heller strider mot de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap 2 – 4 § § i miljöbalken. Nämnden bedömer att det inte har framkommit några ytterligare uppgifter efter att på nytt ha gått igenom klagomålet med ärendenummer M2013-810 i Ecos1 samt M-2019-2365 i Ecos2 efter återförvisandet eller vid det nya tillsynsbesöket den 2 juni 2020 som ändrar den bedömningen. Klagomålet får därmed anses vara obefogat. Det är därmed befogat att besluta att lämna klagomål med begäran om förbud mot djurhållning i Velamsunds naturreservat på fastigheten Knarrnäs 1:1 som återförvisats av Länsstyrelsen i ärende med beteckning 505-33010-2018 utan ytterligare åtgärd.

2. Förbjudna markåtgärder på fastigheten Knarrnäs 1:1 inom Velamsunds naturreservat och olovligt uppsatt grind vid Knarrnäs gård.

Nämndens motivering för att lämna detta utan ytterligare åtgärd var följande. Bedömningen är att de åtgärder som gjorts inom gårdsområdet är att betrakta som löpande skötsel och underhåll vilket öreskrifterna inte ska utgöra ett hinder för att genomföra. De grindar och stängsel som satts upp bedöms även de ingå i den löpande skötseln av reservatet varför det inte ska sökas dispens för åtgärderna. Klagomålet får därmed anses vara obefogat. Det är därmed befogat att besluta att lämna klagomål på förbjudna markåtgärder samt anmälan om en olovligt uppsatt grind i Velamsunds naturreservat på fastigheten Knarrnäs 1:1 som återförvisats av Länsstyrelsen i ärende med beteckning 505-33035-2018 utan ytterligare åtgärd.

3. Begäran om förbud mot rasthage för hästar på fastigheten Knarrnäs 1:1 inom Velamsunds naturreservat.

Nämndens motivering för att lämna detta utan ytterligare åtgärd var följande. Hästar är betesdjur och i öreskrifterna för reservatet står att öppna marker ska hållas fortsatt öppna med slåtter eller

bete. Betesskadorna som uppstod när hästarna betade i en åkerholme med ekar har åtgärdats på så sätt att åkerholmen inte längre ingår i beteshagen. Hästhagen är nu inom område som varit öppet sedan tidigare och ska hållas fortsatt öppet genom slåtter eller bete. Det saknas därmed skäl för att ställa ytterligare krav på reservatsförvaltaren eller arrendatorn. Klagomålet bedöms vara obefogat och det är skäligt att besluta att lämna klagomål med begäran om förbud mot rasthage för hästar i Velamsunds naturreservat på fastigheten Knarrnäs 1:1 som återförvisats av Länsstyrelsen i ärende med beteckning 505-33025-2018 utan ytterligare åtgärd.

4. Begäran om förbud mot djurhållning på Knarrnäs gård då djurhållningen orsakar olägenheter för grannfastigheten Knarrnäs 1:20.

Nämndens motivering för att lämna detta utan ytterligare åtgärd var följande. Djurhållningen på Knarrnäs har varit föremål för prövning ett flertal gånger sedan starten. Det har fattats beslut som har vunnit laga kraft där det framgår att djurhållningen i sig inte är förbjudet enligt reservatsföreskrifterna eller en sådan olägenhet enligt miljöbalken att den kan förbjudas. För de olägenheter som klagomålet tar upp som gäller lukt och ljud gör nämnden efter tillsynsbesöket bedömningen att det inte luktade mer än normalt från en djurverksamhet i den storleken, att det vid tillsynsbesöket inte bedömdes kunna uppstå ljudstörningar från djuren som kan anses utgöra en olägenhet för människors hälsa enligt miljöbalken samt att de ljusstörningar som klagande upplevt med hänsyn till armaturerna som fanns uppsatta inte bedömdes vara av sådan omfattning att det föreligger en risk för olägenhet enligt 9 kap 3 § miljöbalken. Både reservatsförvaltaren och arrendatorn har visat att de gjort åtgärder för att minska risken för att en olägenhet ska uppstå i en sådan utsträckning att det inte är ekonomiskt rimligt att begära ytterligare åtgärder förutom att rätta till gödselplattan. Klagomålet får därmed anses vara obefogat. Det är därmed befogat att besluta att lämna klagomål med begäran om förbud mot djurhållning i Velamsunds naturreservat på fastigheten Knarrnäs 1:1 som återförvisats av Länsstyrelsen i ärende med beteckning 505-33039-2018 utan ytterligare åtgärd.

Överklagandet av Jan Klippmark och Kerstin Foghagen

Jan Klippmark och Kerstin Foghagen, ägare till och bosatta på grannfastigheten Knarrnäs 1:20, har överklagat hela beslutet och åberopar i huvudsak vad de framfört i tidigare ärenden. Avseende beslutspunkt 1 framför de att de har överklagat länsstyrelsen beslut och att mark- och miljödomstolen återförvisat ärendet till kommunen för prövning av deras överklagande. De har senare fått besked om att nämnden inte tänker fatta något mer beslut än det som nu är

överklagat. I deras utvecklade talan avseende beslutspunkt 4, klagomål på olägenheter av djurhållningen på Knarrnäs gård på fastigheten Knarrnäs 1:1, så har de sammanfattningsvis lagt till följande. De hänvisar till en dom av miljödomstolen den 28 september 2009 (mål nr 522-08) där domstolen fann att djurhållningen inte skulle förbjudas. De menar dock att domstolen blivit lurad av kommunen genom att kommunen gjort utfästelser om djurhållningen och försiktighetsåtgärder som inte har följts, och det var detta de begärde 2013 att kommunen skulle följa. Eftersom kommunen inte visat att de vill följa de 2009 uppgivna försiktighetsåtgärderna anser de att djurhållning på Knarrnäs gård ska förbjudas. De har även tillagt att dräneringen på Knarrnäs gård orsakar dem besvär med översvämningar och att djurhållningen har medfört att marken runt omkring inte klarar av att ta hand om vatten utan det hamnar på deras fastighet eftersom den är lägre belägen än den omgivande marken på fastigheten Knarrnäs 1:1. Avseende ljudstörningarna så har de i komplettering framfört att de blir störda av de 25-tal får som nu hålls på fastigheten. Nivån på bråkandet från fåren kan på deras fastighet uppmätas till 50 till 70 dBA och de upplever att de inte kan visats ute på sin fastighet på grund av detta.

Nacka miljövårdsråds överklagande

Nacka miljövårdsråd har också överklagat beslutet avseende de tre första punkterna. Föreningen åberopar i huvudsak vad den har anfört i tidigare ärenden. Avseende ärendet om olovliga åtgärder med gårdsplanen på Knarrnäs gård och olovliga förändringar av de två ladorna på Knarrnäs gård (beslutspunkt 2) anför föreningen att föreningen inte kunnat få klarhet i om det getts någon dispens i efterhand för dessa åtgärder. Föreningen har även uppgett att den grind som föreningen menat vara olovlig har dock tagits bort varför överklagandet inte längre omfattar den grinden. Föreningen menar att djurhållningen bland annat orsakat skador på marken som gör att omkringliggande fastigheter svämmar över då marken på grund av skadorna från djurhållningen medfört att marken inte kan ta emot regnvatten, vilket bland annat blev tydligt under sommaren (vecka 21) 2021 då det kom mycket regn.

Allmänt om naturreservat

Naturreservat bildas för att värdefulla skogar och vatten, fjäll och myrar, ängar och hagar och alla dess arter ska bevaras och göras tillgängliga för naturupplevelser. Varje naturreservat är unikt och har därför egna regler, som kallas föreskrifter, för att bevara naturvärden. Syftet med naturreservatet avgör vilka begränsningar som gäller.

Genom föreskrifter för ett naturreservat bestäms mer detaljerade regler (skötselplaner) för hela och delar av naturreservatet. I skötselplanerna beskrivs reservatets syfte och mål, och hur området ska förvaltas för att värdena ska bestå. Exempel på skötselåtgärder som förekommer i

naturreservat är slätter, bete, selektiv avverkning av träd och naturvårdsbränning.

Velamsunds naturreservat

Velamsunds naturreservat är ett kommunalt reservat som är skyddat sedan 1992. Av Nacka kommuns beslut den 30 november 1992 att inrätta naturvårdsområdet (numera naturreservatet) framgår att ändamålet med naturvårdsområdet är att i första hand säkerställa ett välfrekventerat friluft- och rekreationsområde. Inom området finns också kulturhistoriskt intressanta miljöer och lämningar, samt värdefull naturmiljö.

Av föreskrifterna för Velamsunds naturreservat som gäller för markägares och annan sakägares rätt att förfoga över fastighet inom naturreservatet (A-delen av föreskrifterna) framgår bland annat att det utöver föreskrifter och förbud i lagar och författningar är förbjudet att

- bedriva täkt eller annan verksamhet som förändrar områdets topografi eller ytförhållanden som att gräva, spränga, muddra, borra, schakta eller utfylla.
- uppföra helt ny byggnad, utföra till- eller påbyggnad, ändra byggnads användningssätt etc. om detta motverkar syftet med naturreservatet eller intentionerna i kulturminnesvårdsprogrammet.
- uppföra stängsel eller hägnader för annat ändamål än betesdjurshållning, samt kring bostäder och miljöstörande verksamhet. Passager anordnas för befintliga vägar eller stigar så att allmänhetens tillträde inte hindras eller avsevärt försvåras.
- ändra pågående markanvändning, tex genom att skogsplantera öppen mark. Dock får igenväxande mark överföras till hävdad mark.

Vidare framgår det av föreskrifterna (A-delen av föreskrifterna) att det krävs kommunens tillstånd för bland annat att

- utöver anvisningar i skötselplan dika, dämna eller på andra sätt förändra områdets dräneringsförhållanden, undantaget den skötsel som krävs för befintliga dikens funktion. Dikning ska godkännas av länsstyrelsen.
- uppföra ny anläggning eller utöka befintlig anläggning, utföra till- eller påbyggnad eller ändra en byggnads användningssätt. Dessutom krävs tillstånd vad gäller rivning av byggnader. Kommunens tillstånd krävs också för förändring av en byggnads exteriör.
- avverka, eller utföra andra skogliga åtgärder utöver vad som framgår av bifogad skötselplan.
- schakta och fylla samt fälla träd som har en brösthöjdsdiameter större än 15 cm på fastigheter, som upplåtes med tomträtt, inom naturvårdsområdet. Tomtens karaktär ska

bibehållas så långt som möjligt varför ändringar såsom borttagande eller tillskapande av terrängtrappa, yttre avgränsningar såsom hägnader och häckar är lovpliktiga.

Knarrnäs gård och fastigheten Knarrnäs 1:1

En större del av fastigheten Knarrnäs 1:1 (men inte hela) ingår i Velamsunds naturreservat och utgör naturreservatets nordöstra del. Knarrnäs gård, som finns på fastigheten Knarrnäs 1:1, ligger precis vid gränsen för naturreservatet i det nordöstra hörnet av naturreservatet. Av skötselkarta 2 i skötselplanen för naturreservatet framgår att skötseln av området kring Knarrnäs gård ska ske enligt de generella riktlinjerna i skötselplanen. Av de generella riktlinjerna i skötselplanen framgår bland annat att för hävd av inägomark (*odlad mark, äng eller betesmark nära en gård, Länsstyrelsens anmärkning*) ska öppen mark även i fortsättningen hävdas genom slätter eller bete. Några mer specifika skötselråd i övrigt (som det finns för andra delar inom naturreservatet) har inte beslutats för området kring Knarrnäs gård.

Motivering till beslutet

Skadegörelse på växtlighet och mark av djurhållning inom naturreservatet (punkt 1 i det överklagade beslutet)

Inledningsvis var det ägarna till grannfastigheten Knarrnäs 1:20 (en fastighet som inte ingår i naturreservatet) som 2013 anmälde till kommunen att djurhållningen på Knarrnäs gård orsakade skador på växtlighet och mark inom fastigheten Knarrnäs 1:1 inom Velamsunds naturreservat och begärde att djurhållningen på grund av denna skadegörelse skulle förbjudas. Kommunen påbörjade ett tillsynsärende enligt miljöbalken och genomförde under 2014 till 2016 tillsynsbesök och hade kontakter med reservatsförvaltaren och arrendatorn som bedrev djurhållningen. När kommunen 2018 beslutade att avsluta tillsynsärendet utan åtgärd och därmed inte heller meddela något beslut om förbud för djurhållningen inom naturreservatet överklagade både ägarna till grannfastigheten Knarrnäs 1:20 och Nacka miljövårdsråd det beslutet. Länsstyrelsen återförvisade 2020 ärendet till nämnden. Nämnden har 2020 i det nu överklagade beslutet avslutat tillsynsärendet utan ytterligare åtgärd. Jan Klippmark och Kerstin Foghagen samt Nacka miljövårdsråd har överklagat beslutet.

Klagorätt

Länsstyrelsen och mark- och miljödomstolarna har kommit fram till att ägarna till grannfastigheten Knarrnäs 1:20, Jan Klippmark och Kerstin Foghagen, inte har klagorätt avseende beslut som gäller tillsynsärende om skadegörelse på växtlighet och mark inom naturreservatet Velamsund. I nu aktuellt ärende finns ingen anledning för Länsstyrelsen att göra någon annan bedömning avseende deras

klagorätt. Jan Klippmarks och Kerstin Foghagens överklagande av denna del av det nu överklagade beslutet ska därför avvisas.

Nacka miljövårdsråd får anses vara en sådan ideell förening som enligt 16 kap. 13 § miljöbalken har rätt att klaga på Nacka kommuns beslut avseende tillsyn enligt miljöbalken. I detta fall avser denna del av beslutet frågor om skador på naturvärden varför Länsstyrelsen prövar beslutet att avsluta tillsynsärendet avseende skadegörelse på växtlighet och mark av djurhållning inom naturreservatet på Nacka miljövårdsråds talan.

Inte fel att avsluta tillsynsärendet avseende anmälda skador orsakade av betesdjur utan ytterligare åtgärder

Länsstyrelsen konstaterar att Nacka miljövårdsråd främst åberopar de underlag som ägarna till grannfastigheten Knarrnäs 1:20 har framfört. Därtill framhåller föreningen att det avseende ett annat naturreservat, Skeppnans naturreservat i Haninge kommun, har meddelats förbud mot djurhållning på grund av den skadegörelse som djurhållningen där orsakade i det naturreservatet.

Länsstyrelsen har tagit del av beslutet och föreskrifterna för Skeppnans naturreservat och kan konstatera att förutsättningarna är så pass skilda att ärendena inte kan anses vara jämförbara. Dels är det olika naturförhållanden som därmed inte kan jämföras, dels är syftena med de båda naturreservaten olika och det skiljer sig vad som kan tillåtas och inte tillåtas inom respektive naturreservat. Länsstyrelsen bedömer att ärendet avseende Skeppnans naturreservat därför saknar relevans för detta ärende inom Velamsunds naturreservat.

Vad gäller övriga synpunkter från Nacka miljövårdsråd om skadegörelse på växtlighet, framför allt ekar, och mark i naturreservatet av den djurhållning som bedrivs vid Knarrnäs gård gör Länsstyrelsen följande bedömning.

Kommunen har i ett yttrande 2018 till mark- och miljödomstolen i mål om strandskyddsdispens för stängsling för betesdjurhållning i detta område (yttrande daterat 2018-01-18 avseende domstolens mål nr M 4472-17 där Nacka miljövårdsråd var klagande, yttrandet finns även tillgängligt på Nacka kommuns hemsida) framfört bland annat följande. De öppna markerna och skogen kring Knarrnäs är värdefulla ur naturvårdssynpunkt. Kontinuerligt bete av öppna marker möjliggör att små växter får bättre förutsättningar. Betesdjurens tramp och gödsel skapar också förutsättningar för växterna att gro. Vid ett upphörande av hävden skulle naturvärdena snabbt minska. Konkurrenssvaga arter som är beroende av kontinuerlig hävd skulle försvinna till fördel för mer konkurrensstarka arter och så småningom skulle betesmarkerna växa igen. Vidare anges i yttrandet att syftet med Velamsunds naturreservat är att i första hand säkerställa ett välfrekventerat frilufts- och rekreationsområde. Inom området finns

också kulturhistoriskt intressanta miljöer och lämningar, samt värdefull naturmiljö. I skötselplanen för Velamsunds naturreservat står det att det övergripande målet med området är att vårda det så att dess natur- och kulturvärden samt värden för friluftslivet bevaras. Det framgår också att markerna i Velamsund historiskt sett har haft skogsbete, eller så kallat utmarksbete där djuren stängslades ut från ängs- och åkermarken, troligen i betydligt större utsträckning än det som nu bedrivs. På sidan 23 i skötselplanen står det: "På många platser bär skogen fortfarande spår efter tidigare markanvändning, såsom bete. Om det finns intresse att på något eller några ställen återuppta ett skogsbete, bör inte hinder läggas för detta. Lämpliga områden finns t.ex. nordväst och sydväst om gården samt Mörbygårdet." Denna text ger exempel på områden där skogsbete kan återupptas men utesluter inte att andra områden används för skogsbete. Att skogsbete endast nämns på ett ställe i skötselplanen gör det inte mindre betydelsefullt för skötseln av reservatet.

Kommunen har i nu överklagat beslut översiktligt redogjort för de tillsynsåtgärder som vidtagits sedan 2013 där det framgår att reservatsförvaltaren och arrendator gjort olika åtgärder under framför allt åren 2014–2016 samt att den dåvarande arrendatorn under 2018 upphört med sin verksamhet. Därmed pågår inte längre den djurhållning som anmäldes 2013.

Länsstyrelsen har gått igenom de tidigare ärendena som återopas av Nacka miljövårdsråd. Av de fotografier som finns i ärendena är det tydligt att den betesdjurhållning som har bedrivits har påverkat växtlighet och mark där djuren har hållits. Det framgår däremot inte om eller på vilket sätt naturvärdena skulle ha tagit skada av denna påverkan. De synpunkter om skadegörelse av betesdjurhållningen som ägarna till grannfastigheten Knarnäs 1:20 framfört, och som Nacka miljövårdsråd återopar, visar inte på vilket sätt de naturvärden som området har, såsom den biologiska mångfalden, har påverkats negativt av betesdjurhållningen. Miljö- och stadsbyggnadsnämndens utredningar ger inte heller någon klar bild av om naturvärdena har påverkats negativt av den betesdjurhållning som bedrivits till och med 2018. Det framgår dock att åtgärder mot betesdjurens påverkan har vidtagits under åren och att det inte finns något underlag som visar att naturvärdena tagit sådan skada att det skulle vara aktuellt med mer ingripande åtgärder för närvarande då den betesdjurhållning som enligt anmälan ska ha orsakat skador har upphört.

Länsstyrelsen anser att det i enlighet med föreskrifterna för Velamsunds naturreservat och naturreservatets syfte är en avsedd effekt att det sker en påverkan av betesdjurhållning på växtlighet och mark inom naturreservatet. Länsstyrelsen kan i detta ärende konstatera att betesdjurhållningen på Knarnäs gård för närvarande främst avser ett begränsat antal får. Vid kommunens tillsynsbesök den 2 juni 2020 fanns det dock några betande hästar i hagar. Hagarna gick dock inte in

i något skogsområde. Den åkerholme med ekar som tidigare varit utsatta ingick inte i något betesområde. En större ek i en hage nära gården hade visserligen fått skador men det hade vidtagits skyddsåtgärd genom betesskydd på eken vilket syntes ha fått effekt och eken bedömdes inte ha fortsatt att utsättas för skada av betesdjuren.

Det regn som kom i vecka 21 under 2021 var ett extremt regn som orsakade översvämningssproblem på många håll varför det inte kan läggas grund för bedömning att den begränsade betesdjurhållningen i naturreservatet orsakar oacceptabel olägenhet för friluftslivet eller att det medför skada för naturreservatets naturvärden. Länsstyrelsen anser att de övriga översvämningar inom naturreservatet som förekommit efter större regn inte heller visar att den begränsade betesdjurhållningen orsakar oacceptabel olägenhet för friluftslivet eller skada för naturvärdena i området. De översvämningar som förekommit kan därför inte utgöra skäl för att förbjuda betesdjurhållning i den nu aktuella delen av naturreservatet.

Mot denna bakgrund anser Länsstyrelsen att Miljö- och stadsbyggnadsnämnden har haft fog för sitt beslut 2020 att avsluta tillsynsärendet med bedömningen att ytterligare åtgärder inte behöver vidtas. Nacka miljövårdsråds överklagande avseende denna del av det nu överklagade beslutet ska därför avslås.

Förbjudna markåtgärder och olovlig grind inom Velamsunds naturreservat på fastigheten Knarrnäs 1:1 (punkt 2 i det nu överklagade beslutet)

Först var det ägarna till grannfastigheten Knarrnäs 1:20 som 2013 anmälde att det utförts åtgärder på gårdsplan och byggnader på Knarrnäs gård på fastigheten Knarrnäs 1:1 inom Velamsunds naturreservat. Nämnden påbörjade ett tillsynsärende enligt miljöbalken och genomförde under 2014 till 2016 tillsynsbesök och hade kontakter med reservatsförvaltaren och arrendator. När nämnden 2018 beslutade att avsluta tillsynsärendet utan åtgärd överklagade både ägarna till grannfastigheten Knarrnäs 1:20 och Nacka miljövårdsråd det beslutet. Länsstyrelsen återförvisade 2020 ärendet i den del avsåg markåtgärder till nämnden. Nämnden har 2020 i det nu överklagade beslutet avslutat tillsynsärendet utan ytterligare åtgärd. Jan Klippmark och Kerstin Foghagen samt Nacka miljövårdsråd har överklagat beslutet.

Klagorätt

Länsstyrelsen och mark- och miljödomstolarna har kommit fram till att ägarna till grannfastigheten Knarrnäs 1:20, Jan Klippmark och Kerstin Foghagen, inte har klagorätt avseende beslut som gäller tillsynsärende om olovliga åtgärder inom naturreservatet Velamsund. I nu aktuellt ärende finns ingen anledning för Länsstyrelsen att göra

någon annan bedömning avseende deras klagorätt. Jan Klippmarks och Kerstin Foghagens överklagande av denna del av det nu överklagade beslutet ska därför avvisas.

Nacka miljövårdsråd får anses vara en sådan ideell förening som enligt 16 kap. 13 § miljöbalken har rätt att klaga på Nacka kommuns beslut avseende tillsyn enligt miljöbalken. I detta fall avser denna del av beslutet frågor om skador på naturvärden varför Länsstyrelsen prövar beslutet att avsluta tillsynsärendet avseende olovliga markåtgärder inom naturreservatet på Nacka miljövårdsråds talan.

Inte fel att avsluta tillsynsärendet avseende markåtgärder utan ytterligare åtgärd

Det nu överklagade beslutet i denna del avser endast markåtgärder och grindar. Beslutet omfattar inte fasadändringarna på de så kallade lilla och stora ladan då de delarna inte omfattades av länsstyrelsens återförvisningsbeslut 2020. Länsstyrelsen avslod då Nacka miljövårdsråds överklagande avseende fasadändringarna i beslutet den 18 maj 2020, dnr 505-33035-2018. Nacka miljövårdsråd har i komplettering till överklagandet framfört att den olovliga grind som angetts i anmälan och överklagan numera inte längre finns varför överklagandet inte längre avser den grinden. Länsstyrelsen prövar därför endast markåtgärderna i detta ärende.

Vid nämndens tillsynsbesök den 2 juni 2020 konstaterade nämnden bland annat att gårdsplanen framför byggnaderna har formen av en gårdsplan på en mindre jordbruksfastighet där det förvisso går att parkera motorfordon men att parkeringsyta inte är huvudsyftet för gårdsplanen. Nämnden har bedömt att de markåtgärder som har utförts på gårdsplanen är att se som löpande skötsel och underhåll av gårdsområdet och att det inte hindras av skötsel föreskrifterna varför nämnden beslutat att inte göra något ingripande med anledning av de anmälda åtgärderna.

Med beaktande av vad som framkommit om åtgärderna på gårdsplanen till Knarrnäs gård så instämmer Länsstyrelsen i nämndens bedömning att de är att betrakta som löpande skötsel och underhåll av gårdsmarken och åtgärderna inte är i strid med föreskrifterna för naturreservatet. Nämnden har således haft fog för sitt beslut 2020 att avsluta tillsynsärendet i denna del utan att ingripa. Nacka miljövårdsråds överklagande i denna del ska därför avslås.

Skador på växtlighet och mark av hästhage och hästar på fastigheten Knarrnäs 1:1 inom Velamsunds naturreservat (punkt 3 i det nu överklagade beslutet)

Ägarna till grannfastigheten Knarrnäs 1:20, Jan Klippmark och Kerstin Foghagen, anmälde 2013 skador på växtlighet, främst ekar, och mark på en del av fastigheten Knarrnäs 1:1 inom Velamsunds

naturreservat som då användes som hästhage. Miljö- och stadsbyggnadsnämnden inledde ett tillsynsärende om detta. Nämnden avslutade tillsynsärendet 2018 med beslut om att inga ytterligare åtgärder behöver vidtas vilket överklagades av Jan Klippmark och Kerstin Foghagen samt Nacka miljövårdsråd. Länsstyrelsen återförvisade 2020 ärendet till nämnden. Nämnden har 2020 i det nu överklagade beslutet avslutat tillsynsärendet utan ytterligare åtgärd. Jan Klippmark och Kerstin Foghagen samt Nacka miljövårdsråd har överklagat beslutet.

Klagorätt

Länsstyrelsen och mark- och miljödomstolarna har kommit fram till att Jan Klippmark och Kerstin Foghagen inte har klagorätt avseende beslut i tillsynsärende om skadegörelse på växtlighet och mark inom naturreservatet Velamsund. I nu aktuellt ärende finns ingen anledning för Länsstyrelsen att göra någon annan bedömning avseende deras klagorätt avseende denna del av det nu överklagade beslutet. Jan Klippmarks och Kerstin Foghagens överklagande av denna del av det nu överklagade beslutet ska därför avvisas.

Nacka miljövårdsråd får anses vara en sådan ideell förening som enligt 16 kap. 13 § miljöbalken har rätt att klaga på Nacka kommuns beslut avseende tillsyn enligt miljöbalken. I detta fall avser denna del av beslutet frågor om skadegörelse på naturvärden varför Länsstyrelsen prövar beslutet att avsluta tillsynsärendet avseende skadegörelse på växtlighet och mark i område inom naturreservatet som använts som hästhage på Nacka miljövårdsråds talan.

Inte fel att avsluta tillsynsärendet avseende anmälda skador i hage utan ytterligare åtgärd

Länsstyrelsen konstaterar att Nacka miljövårdsråd främst åberopar de underlag som ägarna till grannfastigheten Knarnäs 1:20 har framfört. Därtill framhåller Nacka miljövårdsråd att det avseende ett annat naturreservat, Skeppnans naturreservat i Haninge kommun, har meddelats förbud mot djurhållning på grund av den skadegörelse som djurhållningen där orsakade i det naturreservatet.

Länsstyrelsen har tagit del av beslutet och föreskrifterna för Skeppnans naturreservat och kan konstatera att förutsättningarna är så pass skilda att ärendena inte kan anses vara jämförbara. Dels är det olika naturförhållanden som därmed inte kan jämföras, dels är syftena med de båda naturreservaten olika och det skiljer sig vad som kan tillåtas och inte tillåtas inom respektive naturreservat. Länsstyrelsen bedömer att ärendet avseende Skeppnans naturreservat därför saknar relevans för detta ärende inom Velamsunds naturreservat.

Vad gäller övriga synpunkter från Nacka miljövårdsråd om skadegörelse på växtlighet, framför allt ekar, och mark i

naturreservatet av den betesdjurhållning som bedrivs vid Knarnäs gård gör Länsstyrelsen följande bedömning.

Nämnden har i nu överklagat beslut översiktligt redogjort för de tillsynsåtgärder som vidtagits sedan 2013 där det framgår att reservatsförvaltaren och arrendator gjort olika åtgärder under framförallt åren 2014–2016 avseende den aktuella hästhagen samt att den dåvarande arrendatorn som hade hästar 2018 upphört med sin verksamhet.

Vid nämndens tillsynsbesök den 2 juni 2020 konstaterade nämnden att det fanns några betande hästar i en av de stängslade beteshagarna. Stängslingen innebar att närliggande åkerholme inte ingick. Antalet hästar var vid inspektionstillfället endast ett fåtal och grässvålen i hagen var inte på något sätt söndertrampad. Den nuvarande arrendatorn var mycket medveten om att antalet hästar inte fick bli så stort att marken i hagen belastas så att trampskador uppstår, eller att hagen utökas till att omfatta åkerholmen så att det uppstår betesskador på träden. Vid tecken på betesskador på träd finns det enligt arrendatorn beredskap på att vidta åtgärder som innebär att trädens vitalitet säkerställs. Mot denna bakgrund bedömde nämnden att några ytterligare åtgärder inte var aktuella att vidta.

Länsstyrelsen kan konstatera att det enligt föreskrifterna för Velamsunds naturreservat är tillåtet att hålla betesdjur på områden som lämpar sig för bete och för inägomark, som det verkar vara i fråga om i den aktuella hästhagen, och att det även är föreskrivet som skötselåtgärd (se de generella riktlinjerna i skötselplanen avseende hävd av inägomark). Även om det av nämndens underlag inte tydligt framgår om det är fråga om inägomark eller inte så är det enligt Länsstyrelsens mening klart att betesdjurhållning inom nu aktuell del av naturreservatet är förenligt med föreskrifterna för naturreservatet då föreskrifterna även tillåter skogsbete inom hela naturreservatet där det är lämpligt.

I detta fall är således fråga om sådan tillåten betning har orsakat skador på naturvärden genom skador på växtlighet och mark i den aktuella hagen att det därmed funnits anledning för nämnden att ingripa. Länsstyrelsen kan konstatera att det har vidtagits åtgärder avseende den aktuella hagen och att det vid nämndens besök den 2 juni 2020 inte kunde konstateras några påtagliga skador på växtlighet och mark i hagen. Hagen har nu även en något annan utformning än vad den hade när den ursprungliga anmälan gjordes då den åkerholme med ekar som blivit skadade inte numera ingår i någon hage.

Med beaktande av de åtgärder som vidtagits under framförallt åren 2014 till 2016 och att det numera är en annan arrendator som bedriver betesdjurhållning och att det vid nämndens platsbesök den 2 juni 2020 inte har påvisats att naturvärdena i den del av naturreservatet som

hagen utgör skulle vara så negativt påverkat av den tidigare betesdjurhållningen att några fler åtgärder skulle behöva vidtas anser Länsstyrelsen att nämnden har haft fog för att 2020 avsluta tillsynsärendet avseende skador på naturvärden i hästhagen av tidigare betesdjurhållning. Nacka miljövårdsråds överklagande avseende denna del av det överklagade beslutet ska därför avslås.

Olägenheter för grannfastigheten Knarrnäs 1:20 av djurhållning på fastigheten Knarrnäs 1:1 (punkt 4 i det nu överklagade beslutet)

Denna del av det överklagade beslutet har endast överklagats av Jan Klippmark och Kerstin Foghagen. Eftersom det är fråga om olägenheter av djurhållningen som bedrivs på Knarrnäs gård och olägenheterna anges drabba dem som grannar till verksamheten har de klagorätt för denna del av beslutet. Länsstyrelsen prövar denna del av beslutet på deras talan.

Jan Klippmark och Kerstin Foghagen har hänvisat till ett äldre ärende från 2006 där Länsstyrelsen 2008 (2008-01-10, dnr 505-06-101692) har beslutat om en förbudszon för att hålla djur i del av en hage som då gränsade till deras fastighet. Förbudszonen anges enligt beslutet sträcka sig längs deras fastighets sydvästra gräns som i sydväst sträcker sig 45–50 meter och i nordväst sträcker sig 25–50 meter och som framgår av en till beslutet bilagd skiss, se bild 1. Det beslutet överklagades av Jan Klippmark och Kerstin Foghagen.

Miljödomstolen vid Nacka tingsrätt avslag deras överklagande i en dom 2009 (dom 2009-09-28, mål nr 522-08) och fastställde den av länsstyrelsen beslutade förbudszonen, se bild 1. Domstolen tog hänsyn till dels närheten till boningshuset dels att det från boningshusets framsida är fri sikt ut mot hagen och skogsbrynet varför domstolen ansåg att det är rimligt att kräva att denna del av reservatet även fortsättningsvis får skötas på annat sätt än genom djurhållning. Domen överklagades till Miljööverdomstolen som dock inte meddelade prövningstillstånd varför miljödomstolens dom därmed vann laga kraft.

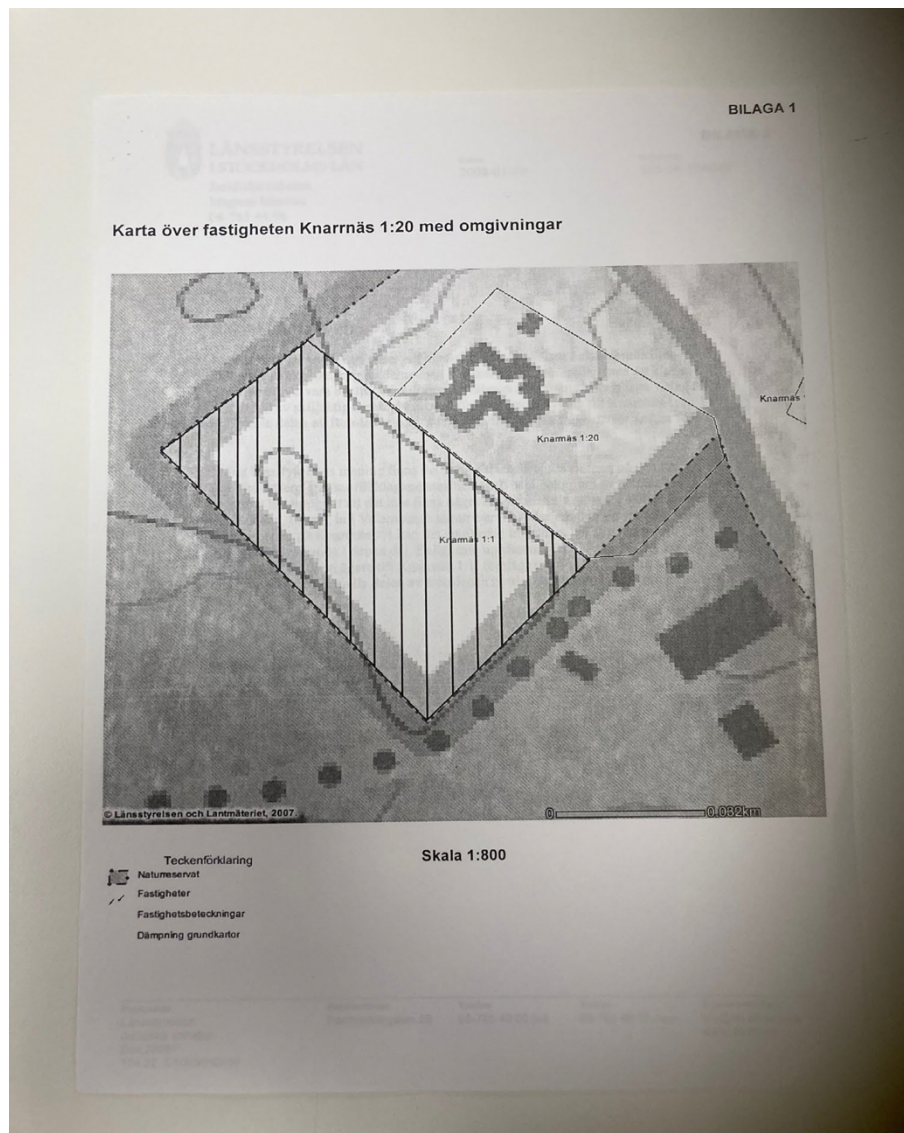

Bild 1 Fotograferad bild av den karta över den förbudszon som Länsstyrelsen beslutade 2008 och som är en bilaga till det beslutet. Förbudszonerna är längs med fastigheten Knarnäs 1:20 sydvästra gräns.

Länsstyrelsen anser att det Jan Klippmark och Kerstin Foghagen nu har framfört om olägenheterna från djurhållningen inte kan medföra någon utvidgning av den förbudszon som fastställts genom Miljödomstolen vid Nacka tingsrätts dom 2009. Länsstyrelsen anser dock att de skäl som domstolen 2009 angav för att fastställa förbudszonerna alltså är relevanta och att Nacka kommun vid förvaltningen av naturreservatet ska se till att skötseln av den utpekade förbudszonerna ska ske på annat sätt än genom betande djur.

Länsstyrelsen anser att vad Jan Klippmark och Kerstin Foghagen har framfört avseende olägenheter i övrigt i form av ljud- och luktstörningar från djuren samt enstaka årliga översvämningar av deras tomt inte visar att de olägenheterna är av sådan art och omfattning att det skulle kunna anses utgöra en sådan olägenhet enligt 9 kap. 3 § miljöbalken att nämnden skulle haft anledning att ingripa.

Av utredningen i ärendet går det inte utesluta att översvämningarna skulle ha inträffat även om inga av de anmälda åtgärderna hade gjorts. Översvämningarna synes främst ha inträffat i samband med större regn och det har inte framförts att det inneburit någon egentlig skada på fastigheten eller byggnaderna på fastigheten. Med beaktande av den lantliga karaktären i området och områdets naturförhållanden är enstaka översvämningar av en del av tomten vid större regn något som får tålas.

Länsstyrelsen anser således att nämnden har haft fog sitt beslut 2020 att avsluta tillsynsärendet avseende anmälda olägenheter av djurhållningen på Knarnäs gård. Jan Klippmarks och Kerstin Foghagens överklagande av denna del av det överklagade beslutet ska därför avslås.

Bestämmelser som beslutet grundas på

Enligt 7 kap. 4 § första stycket miljöbalken får länsstyrelsen eller kommunen förklara ett mark- eller vattenområde som naturreservat i syfte att bevara biologisk mångfald, vårda och bevara värdefulla naturmiljöer eller tillgodose behov av områden för friluftslivet.

Grund för att meddela föreskrifter vid bildandet av ett naturreservat finns i 7 kap. 5, 6 och 30 §§ miljöbalken. Enligt 3 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. ska en skötselplan beslutas för naturreservat.

Enligt 2 kap. 3 § första stycket miljöbalken ska alla som bedriver eller avser att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd utföra de skyddsåtgärder, iaktta de begränsningar och vidta de försiktighetsmått i övrigt som behövs för att förebygga, hindra eller motverka att verksamheten eller åtgärden medför skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön. Av andra stycket framgår att dessa försiktighetsmått ska vidtas så snart det finns skäl att anta att en verksamhet eller åtgärd kan medföra skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön.

I 2 kap. 7 § första stycket miljöbalken föreskrivs bland annat att kraven i 2–6 §§ gäller i den utsträckning det inte kan anses orimligt att uppfylla dem. Vid denna bedömning ska särskild hänsyn tas till nyttan av skyddsåtgärder och andra försiktighetsmått jämfört med kostnaderna för sådana åtgärder.

Av 9 kap. 3 § miljöbalken framgår att med olägenhet för människors hälsa avses störning som enligt medicinsk eller hygienisk bedömning kan påverka hälsan menligt och som inte är ringa eller helt tillfällig.

En tillsynsmyndighet får enligt 26 kap. 9 § miljöbalken meddela de förelägganden och förbud som behövs i ett enskilt fall för att balken samt föreskrifter, domar och andra beslut som har meddelats med stöd

av balken ska följas. Mer ingripande åtgärder än vad som behövs i det enskilda fallet får inte tillgripas.

Enligt 16 kap. 12 § 1 miljöbalken får överklagbara domar eller beslut överklagas av den som domen eller beslutet angår, om avgörandet har gått honom eller henne emot.

Av 16 kap. 13 § miljöbalken framgår att ideell förening eller annan juridisk person som

1. har till huvudsakligt ändamål att tillvarata naturskydds- eller miljöskyddsintressen,
2. inte är vinstdrivande,
3. har bedrivit verksamhet i Sverige under minst tre år, och
4. har minst 100 medlemmar eller på annat sätt visar att verksamheten har allmänhetens stöd

får överklaga överklagbara domar och beslut om tillstånd, godkännande eller dispens enligt miljöbalken, om upphävande av skydd av områden enligt 7 kap. eller om tillsyn enligt 10 kap. eller i sådana frågor enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av balken.

Du kan överklaga beslutet

Du kan överklaga detta beslut hos Mark- och miljödomstolen vid Nacka tingsrätt, se bilaga 1 med överklagandehänvisning.

Beslutande

Beslutet har fattats av jurist Mia Lindström.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.

Så här hanterar Länsstyrelsen personuppgifter

Information om hur vi hanterar dessa finns på www.lansstyrelsen.se/dataskydd.

Kopia till

Miljö- och stadsbyggnadsnämnden i Nacka kommun,
registrator@nacka.se

Bilagor

1. Överklagandehänvisning mark- och miljödomstolen

Du kan överklaga beslutet hos mark- och miljödomstolen

Om du inte är nöjd med länsstyrelsens beslut, kan du skriftligen överklaga beslutet hos mark- och miljödomstolen.

Hur överklagar jag beslutet?

Länsstyrelsen måste pröva att överklagandet har kommit in i rätt tid, innan det skickas vidare tillsammans med handlingarna i ärendet. Därför ska du lämna eller skicka din skriftliga överklagan till Länsstyrelsen Stockholm antingen via e-post; stockholm@lansstyrelsen.se, eller med post; Länsstyrelsen Stockholm, Box 22067, 104 22 Stockholm.

Tiden för överklagande

Ditt överklagande måste ha kommit in till länsstyrelsen **inom tre veckor** från den dag du fick del av beslutet. Om det kommer in senare kan överklagandet inte prövas. I ditt överklagande kan du be att få ytterligare tid till att utveckla dina synpunkter och skälen till att du överklagar. Sedan är det mark- och miljödomstolen som beslutar om tiden kan förlängas.

Parter som företräder det allmänna ska ha kommit in med sitt överklagande **inom tre veckor** från den dag då beslutet meddelades.

Ditt överklagande ska innehålla

- Vilket beslut som du överklagar, beslutets datum och diarienummer.
- Hur du vill att beslutet ska ändras.
- Varför du anser att länsstyrelsens beslut är felaktigt.

Om du har handlingar som du anser stödjer din överklagan så bör du bifoga kopior på dessa. Kontakta länsstyrelsen i förväg om du behöver bifoga filer som är större än 15 MB via e-post.

Ombud

Om du anlitar ett ombud som sköter överklagandet åt dig ska ombudet underteckna skrivelsen, bifoga en fullmakt i original från dig samt uppge sitt eget namn, adress och telefonnummer.

Behöver du veta mer?

Har du ytterligare frågor kan du kontakta länsstyrelsen via e-post, stockholm@lansstyrelsen.se, eller via växeltelefonnummer 010-223 10 00. Ange diarienummer 57768-2020.